

Özgecan Aslan Eylemleri ve Feminist Hareket Üzerine Düşündürdükleri

Ezgi Sarıtaş, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi,
e-posta: pugazzi@gmail.com.

Özgecan Aslan'ın katledilişinin ulusal gazetelerin çoğunun ana sayfasında yer aldığı 14 Şubat günü, Ankara'daki eyleme katılmak üzere dolmuştan iniyorum. Buluşma noktasına doğru yürürken Özgecan dövizleri taşıyan ve "jin, jîyan, azadî" sloganını atan yaklaşık 30 kişilik bir genç erkek grubuyla karşılaşıyorum. Yaklaştıkça grubun taşıdığı dövizlerde "CHP Çankaya İlçe Gençlik Kolu" yazdığını görüyorum. Kürtçe "kadın, yaşam, özgürlük" sloganı atan CHP'li genç erkekler... Bu alışılmadık manzarayı nasıl açıklamalı? Bu manzara yalnızca feminist hareketin kadına yönelik şiddet karşısındaki sözünün ne kadar yaygınlaştığını değil, aynı zamanda beklenmedik biçimlerde eklenemediğini de gösteriyor. Bu yazıda Türkiye'de feminist hareketin yakın dönemine bakarak; bu beklenmedik manzarayı kabaca çözümlenmeye çalışacağım.¹ Bu beklenmedikliğin siyasal açıdan hem radikal ve altüst edici hem de karşısında temkinli olmayı gerektirebilecek sonuçlarına işaret etmeye çalışacağım. Öncelikle feminist hareketin eril şiddetle mücadele ederken benimsediği yöntemlerin nasıl etkiler yarattığını tartışmaya, daha sonra Özgecan Aslan'ın öldürülmesinden sonraki tartışmaları inceleyerek bu beklenmedik etkilerin hangi biçimlerde karşımıza çıkabildiğine işaret etmeye çalışacağım.

Feminist hareket sıklıkla "kiteselleşemediği", çoğunluğunu orta sınıf kadınların oluşturduğu dar bir grupta sınırlı kaldığı eleştirisine maruz kalır. Tespitin kendisinin eksik kalması bir yana içerdiği eleştiri de çok anlamlı değildir. Türkiye'de feminist hareket, dünyanın diğer birçok yerinde olduğu gibi kiteselleşme amacı taşımamıştır. Hiyerarşik örgütlenme yapılarını eleştirmiş, genelde daha küçük yapılar ve yatay ilişkiler kurma yoluyla faaliyet göstermiştir.² Feminizm; daha fazla insanı örgütlü yapıların içine katarak, belirli düşünüş ve eylemiş biçimlerini bu yapılar yoluyla yaygınlaştırarak değil, yaşamın her alanının nasıl cinsiyetlendirildiğine işaret ederek ve kendi gündemlerini var olan yapılarla, eylem ve söylem biçimleriyle eklemeyerek gücünü artırmıştır. Ailenin, toplumsal dayanışmanın temelini oluşturan bir huzur yuvası olmadığını; kadınların hayatlarını cendereye sokan temel yapılardan biri ve kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin en ağır biçimde yaşandığı alan olduğunu göstermiştir. Devletin ataerkil doğasına işaret etmiş; eşit vatandaşlık idealinin cinsiyetçi kurulumunu, kurumların ve resmi söylemlerin erilliğini çözümlenmiştir. Feminist medya eleştirisi; cinsiyet temsillerinin ataerkilliğini, kadın düşmanı söylemleri ifşa etmiştir.

Bu eleştirilerin karşılığını oldukça sınırlı biçimlerde bulabildiğini biliyoruz. Kadına yönelik şiddet, kadınların toplumsal ve siyasal hayattaki konumu, cinsiyete, cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığın boyutları göz önünde bulundurulduğunda Türkiye oldukça kötü bir durumda. Fakat 1980'lerden beri cinsiyet eşitliği alanında herhangi bir mesafe katedilebilmişse, bunda feminist mücadelenin büyük payı var. Medeni Kanun'da ve Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler, -her ne kadar AKP iktidarı döneminde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na dönüştürülmüş olsa da- bir kadın bakanlığının kurulması, işleyişleri oldukça sorunlu olsa da kadın danışma merkezleri ve sığınakların açılması, siyasal temsil alanındaki eşitsizliğin giderilmesi için özellikle HDP ve kısmen de CHP'nin adım atmaya başlamış olması bu kısmi kazanımlardan yalnızca bazıları. Daha sonra ayrıntılı biçimde tartışacağım gibi toplumsal cinsiyet temelli eril şiddetin, özellikle de kadına yönelik erkek şiddetinin kazandığı görünürlük ise feminist hareketin en büyük başarılarından.

Feminist hareketin erkek egemenliği eleştirisi yalnızca aileyi, devlet kurumlarını, hukuku ve medyayı değil; birçok feminist kadının halen parçası oldukları karma sol örgütlerdeki erkek egemenliği de hedef almıştır. Örgüt içi hiyerarşik yapılanmanın yarattığı eşitsizlik, kadınları cinsiyetsizleştiren söylemlere eşlik eden toplumsal cinsiyet temelli işbölümü, üzeri örtülmeye çalışılan şiddet ve taciz, toplumsal cinsiyete ilişkin gündemlerin ikincilleştirilmesi eleştirilmiştir. Feministlerin eleştirilerinin de etkisiyle sol muhalefette bu durumun değişmeye başladığını görüyoruz; birçok örgütte kadınlar ve bazılarında da LGBTİ bireyler kendi gündemleri etrafında öz örgütlenmelerini gerçekleştirebiliyor, toplumsal cinsiyet eksenli bir mücadele yürütebiliyorlar. Artık toplumsal cinsiyete ilişkin gündemler, özellikle de kadına yönelik şiddet, sol örgütler tarafından da daha fazla sahipleniliyor. Bu örgütler şiddete karşı eylemlerin içinde sık sık yer alıyor, dahası kendileri eylemlerin örgütleyicisi olabiliyorlar. Tabii ki bu durumun tek nedeni feministlerin politik müdahaleleri değil. AKP iktidarının özellikle son yıllarda daha sık başvurduğu cinsiyet eşitliğini reddeden söylemleri ve aileci politikaları karşısında konum alan muhalif hareketler, cinsiyet eşitliğini de daha fazla vurgulamaya başladı. Özellikle Özgecan cinayetinden sonra, AKP iktidarı ile artan erkek şiddeti arasında kurulan doğrudan bağlantılar güçlendi. Mesele AKP iktidarı olunca sertleşen eleştirilerin, iş örgüt içi erkek egemenliğine veya geçmişte yüzleşmekten inatla kaçınılan örgütlü erkeklerin tacizine geldiğinde nasıl bir biçim kazanacağını bilemiyorum. Fakat geçmişte feminist gündem ve söylemleri benimsese de "feminizm" lafını kullanmaktan imtina eden sol örgütlerdeki pek çok kadın feminizm kelimesinden eskisi kadar ürkmüyor.

Sol örgütlerdeki kadınların da bir parçası olduğu, feminist hareketle sınırlı olmayan bir kadın hareketinin giderek büyüdüğünü söylemek mümkün. Kadın

hareketinin her sene daha da büyüdüğünü 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde düzenlenen eylemlerde gözlemleyebiliyoruz. Kadın hareketi, Türkiye'nin farkı yerlerinde farklı bileşenlere ve gündemlere sahip. Feministlerin, sol örgütlerin kadın gruplarının yanı sıra sendikaların ve siyasal partilerin kadın yapılanmalarını, kendisini feminist olarak tanımlamayan İslamcı, Kemalist veya Kürt kadın örgütlerini içerebiliyor. Kadın hareketi, tek bir gündem ve söylem etrafında toplanamayacak kadar heterojen olsa da kadına yönelik şiddet gibi yakıcı konularda birlikte hareket edebilen esnek bir yapıya sahip. Feminizm yalnızca söylemleriyle değil, kullandığı yöntemler ve yaklaşımlarıyla da bu esnek yapıya sirayet etmiş durumda. Üniversitelerde farklı muhalif örgütlerden genç kadınlar bir araya gelerek feminist bilinç yükseltme toplantılarına benzer toplantılar yapıyor, kendi örgütlenmelerini oluşturuyor. Türkiye'nin birçok yerinde derneklerde, sendikalarda ve partilerde aktif olan kadınlar toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık çalışmaları yürütüyor, kadınların birbirlerini güçlendirebilecekleri kanallar açmaya çalışıyor. Tabii bu, sittin senedir değişmeyen başkanların güdümündeki derneklerin, bazı "düşkün kadınları" kurtarmaya soyunan "kurtarılmış kadınların", kadınlara kurtuluşları için ne yapmaları gerektiğini öğütleyen erkek kadroların sonunun geldiği anlamına gelmiyor. Fakat ne kadar zorlu olursa olsun, örgüt içi hiyerarşiyi sorgulayan feminist yöntemler giderek yaygınlaşıyor.

Feminizmin diğer hareketlerle kurduğu ilişkiler feminist hareketi de dönüştürdü. Evrensel insan kurgusuna yönelik feminist eleştiri, feminizmin öznesi olarak evrensel kadın kurgusunun eleştirilmesinin de başlangıç noktasını oluşturmuştur diyebiliriz. Türkiye'de 1980 sonrası feminizme bu eleştiri, özellikle Kürt kadınlar ve İslami kesimden kadınlar tarafından yöneltmiştir. Kürt kadınlar Türkiyeli feministlerin etnisiteye dayalı farklılıkları ve ezilmeyi görmemesini eleştirmiş, İslami kesimden kadınlar ise özellikle başörtüsüne dayalı ayrımcılığa vurgu yaparak Türkiye'deki feministlerin Batılı söylemleri eleştirmeden kabul ettiklerini söylemiştir. Lezbiyen ve biseksüel kadınların feminist hareketin heteroseksistliğine dair eleştirileri ile trans kadınların biyolojik kadın tanımına yönelik eleştirileri ile birlikte feminist hareket farklı kadınlıkların gündemlerinin, taleplerinin ve söylemlerinin tazyiki altında kalmış, kendi söylem ve politikalarını bu tazyik altında yeniden şekillendirmiştir. Söz konusu gruplardan kadınlar farklı biçimlerde feminist hareketin bir parçası olabildiği gibi, feministler de aynı zamanda farklı hareketlerin içinde yer almışlardır. Bu durum, feminizmin kendi söylemini ve politikasını diğer söylem ve politikalarla eklemleyebilme becerisini artırmıştır. Feminist hareketin, kendisine yönelen eleştirileri kendi söylemleriyle eklemleyebilme konusunda diğer hareketlere göre daha esnek olduğunu düşünüyorum. Örneğin, Kürt hareketinin eleştirisi yalnızca feminizme

yönelik değilken, feminist hareket bu eleştiriler karşısında kendisini daha kolay dönüştürebilmiştir. Kürt hareketinin kadın politikasına verdiği önem ve feminist eleştiriye kendi söyleminde yer vermesinin etkisi de unutulmamalı. Yine İslami hareketten kadınların talepleri, feminist talepler ve söylemlerde diğer birçok muhalif harekette bulamadığı kadar yer bulabilmiştir, tabii bu ilişki ne Kürt hareketi ne de diğer muhalif hareketlerle kurulan ilişki kadar güçlü olmuştur. Tam da bu etkileşimlerin, esnek ilişkilerin ve kurulan ittifakların sonucu olarak feminist söylem farklı toplumsal kesimlerde farklı biçimlerde de olsa yankı bulmuştur. Bu uzunca izah, yazının başlangıcında anlattığım sahneyi biraz daha anlaşılır kılıyor sanırım. Feministlerin Kürt hareketinin yaptığı ırkçılık eleştirisini sahiplenmeleri, barış mücadelesinin içinde etkin biçimde yer almaları ve Kürt kadın hareketinin Türkiye kadın hareketinin önemli bir bileşeni olması sonucunda “jin, jîyan, azadî” sloganı, kadın hareketinin en önemli sloganlarından biri oldu. Feministlerin kendi söylemlerini ve politikalarını farklı alanlara zerk etmeleri, feminist eleştirinin birçok söylem ve kuruma sirayet etmesi sonucunda bu slogan, CHP’li genç erkeklerin bile yüksek sesle attığı bir slogan haline gelebildi. Kadın cinayetlerinin korkunç boyutlara ulaştığı bu dönemde sloganın daha da öne çıkması sürpriz sayılmamalı. Yine de sloganın atıldığı özgün bağlamın, yani Özgecan Aslan cinayetine karşı kadınların ayaklanmasının biraz daha tartışılmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Özgecan Aslan cinayetinden sonra her gün en az bir kadın cinayeti haberi daha duymaya devam ettik. Hala milyonlarca kadın ve çocuk ölüm tehdidiyle yaşıyor, sistematik olarak şiddet görüyor ve bunu sonlandırmak için ne hükümetin ne Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın ne de yasa uygulayıcıların ciddi bir niyeti varmış gibi görünüyor. Fakat artık, kadınlara – kadınlar tanımına trans kadınlar da dâhil– ve çocuklara yönelik eril şiddeti kimsenin görmezden gelmesi mümkün değil. Bu durum büyük ölçüde feminist hareketin şiddet karşıtı mücadelesinin başarısıdır diyebiliriz. Kadına yönelik şiddet, 1980 sonrası feminist hareketin en önemli gündemlerinden biri, hatta belki de en önemlisi olmuştur. Feministler şiddetle mücadeleyi “Dayağa Karşı Kampanya” (1987), “Tacize Karşı Mor İğne”(1989) gibi kampanyalarla, açtıkları kadın dayanışma merkezi ve sığınaklarla, takip ettikleri şiddet davalarıyla sürdürdüler. Mevzuatta yapılan değişikliklerde önemli rol oynadılar, yasaların ve uluslararası sözleşmelerin uygulanması için sürekli bir baskı oluşturdular. Feminist hareketin kadına yönelik şiddete karşı yürüttüğü uzun soluklu mücadele,³ yalnızca bu alanda ilgili yasal düzenlenmelerin yapılmasında değil aynı zamanda şiddetin kavramsallaştırılmasında da önemli rol oynadı. Feministler şiddete ilişkin mevcut erkek egemen söylemlere, devletin yaklaşımına, medyanın temsil biçimlerine karşı ısrarla mücadele ettiler ve kendi söylemlerini eylemler, kampanyalar,

ana akım ve muhalif medya yoluyla yaygınlaştırmaya uğraştılar. Diğer muhalif hareketlerin kadına yönelik şiddeti bir özel alan sorunu olarak görmelerini eleştirdiler ve şiddeti onların gündemlerine de dâhil etmeyi başardılar.

Kadına yönelik şiddetin üçüncü sayfa haberi olmaktan çıkıp toplumsal bir sorun olarak kavramsallaştırılmasında, “aşk cinayeti”, “kıskançlık cinayeti” olarak adlandırılan, görmezden gelinen kadın cinayetlerinin görünür kılınmasında ve cinayetlerin arttığına nihayet hükümet de dâhil olmak üzere birçok kesim tarafından kabul edilmesinde feministlerin oynadıkları rolü görmemiz gerekiyor. Feministler ve feministlerin de içinde yer aldığı daha geniş kadın hareketi, kadın cinayetlerini uzun süredir gündemleştiriyor, devletin bu konudaki atılığını ve dahası kolluğun, yargının ve medyanın cinayetleri teşvik eden yaklaşımlarını ifşa ediyordu. Güldünya Tören, Pippa Bacca, Ayşe Paşalı öldürüldükten sonra da kamuoyunda kadın cinayetleri yaygın biçimde tartışılmıştı; fakat ısrarla vurgulanmasına rağmen yasalardaki ve uygulamadaki aksaklıklar giderilmiyordu. Dahası cumhurbaşkanının, hükümetin ve onlara yakın çevrelerin cinsiyet eşitliğine karşı çıkan, İslami muhafazakârlıktan güç alarak kadın düşmanlığını yaygınlaştırmayı amaçlayan söylemleri giderek sıradanlaşıyordu. Özgecan Aslan cinayeti sonrasındaki eylemler ancak böylesi bir bağlamda yaygınlaşabilirdi.

Bununla birlikte kadınların ayaklanmasının geri tepmelere, muhafazakâr ve güvenlikçi söylemlerle eklemlenmeye açık olduğunu da görmek gerekiyor. Zira kadına yönelik şiddet bu tip eklemlenmelerin kolayca gerçekleşebileceği bir alan. Suphi Altındöken, babası Necmettin Altındöken ve Fatih Gökçe'nin zanlısı olduğu cinayet, sözünü ettiğim muhafazakâr ve cezalandırıcı söylemler için uygun bir zemin; maktulün ideal kurbanı, katilin ise ideal faile oldukça yakın olduğu bir senaryo sunuyor. Türkiye’de kadınlar en acımasız işkencelere ve tecavüze maruz bırakıldıklarında şiddetin faili olan erkekleri tanıdıkları için rızaları aranabilmekte; gece dışarıda olmaları, içki içmeleri, kıyafetleri, başlarına geleni haklılaştıran gerekçeler olarak sunulmakta; erkeklerin alacakları cezalarda hatırı sayılır indirimlere neden olmaktadır. Bu çerçevede şiddeti haklılaştırmaya çalışan söylemler bize şiddete maruz bırakılanın aslında şiddetin failiyle bir tür suç ortaklığına girdiğini söylemektedir. Sözde suç ortaklığı neredeyse faili mağdur, mağduru fail konumuna sokacak denli güçlü biçimde sunulur. Kadınların maruz bırakıldıkları şiddeti gizlemelerinin en önemli nedeni olan bu söylem, failerin cezalandırılmalarını adeta imkânsız hale getirirken hiçbir faillik göstermeyen ideal bir kurban arayışına girer. İdeal kurbanın bulunabildiği nadir durumlarda ise karşısına sapkın ve canavarca doğası nedeniyle suç işleyen, eylemleri toplumsallığından soyutlanmış saf bir fail yerleştirilir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin cezalandırılması ve toplumsal olarak kabul edilemez bulunması için çizilen ideal senaryo; yabancı, şiddet eylemi adeta kişiliğinin

bir parçası haline gelmiş sapkın/suçlu ile hiçbir suç ortaklığında bulunmamış, tamamıyla masum mağdur/kurbanı içerir. Şiddet eyleminin cinsellik içermesi, dehşet uyandırıcı detayların ayrıntılı anlatısı şiddetin kabul göremezliğini ve cezalandırılabilirliğini artırır.

Özgecan Aslan'ın öldürülmesinden sonra kadınların ayaklanması ile birlikte basın ve sesi çok duyulan bazılarının önünde iki seçenek vardı: Birincisi her zamanki gibi şiddete maruz bırakılanı şiddetin asıl faili olarak işaret etme taktiği. Nihat Doğan gibi bazıları bunu denedi fakat kadınların isyanı bu sefer kolay kolay bastırılabilir, mini etek suçlamalarıyla sindirilebilecek gibi değildi. Dahası cinayet de bu suçlamaların klasik referanslarını içermiyordu; genç kadın içkili değildi, evinden dışarı normal bir saatte okula gitmek için çıkmıştı ve sonrasında kadın arkadaşlarıyla alışveriş merkezi gibi kabul gören bir mekânda buluşmuştu, zanlıyı kesinlikle tanımıyordu. Ve belki de daha önemlisi tecavüze diremişti ve bu direnmenin delilleri vardı... Böylece ikinci seçenek hızla devreye girdi: Şiddete maruz bırakılanın masumiyetinin vurgulanması ve failin caniliğinden dem vurulması. Özgecan'ın bakışlarının masumiyeti vurgulanmaya başladı, "hiçbir suçu olmayan" bir üniversite öğrencisi olduğu haberlerin alt metinlerinde yer aldı. Bu arada Suphi Altındöken, Necmettin Altındöken ve Fatih Gökçe birer cani olarak resmedildi.⁴ Şiddetin bu şekilde toplumsallığından soyutlanması, şiddetin kaynağı olarak işaret edilen bireyin ağır biçimde cezalandırılması talebini çağırıyordu. Şimdiye kadar şiddetle mücadele ettiği söylenemeyecek çevreler tarafından idam, hadım etme gibi cezalar Türkiye gündemine sokuldu. Söz konusu çevreler var olan yaptırımların uygulanmamasından, cezasızlığı yaygınlaştıran mağduru failleştirme söylemlerinden tabii ki söz etmiyordu. Oysa Nazlı Sinem Erköseoğlu'nu öldürmekle yargılanan Paksoy kardeşleri beraat ettiren İstanbul 19. Ağır Ceza Mahkemesi'nin, Özgecan cinayetinin üzerinden birkaç gün geçmişken açıkladığı gerekçeli kararı bahsi geçen söylemin en açık örneklerinden birini sergiliyordu: "Bir erkeğe duygusal yakınlık kuran, onunla ilişkisini ilerletmek isteyen, ancak isteği tarafça kabul edilmeyen ... olay gecesi evlenen babası tarafından çağırıldığı halde kardeşi gibi babasının düğününe gitmeyen, daha önceden sadece selamlaştığı bir erkek ile beraber alkol alıp, o gece duygusal yakınlık kurup gece 03.00'te evine giden, cinsellik yaşayan, erkek ev sahibinin sızmasına veya uyuya kalmasına rağmen uyumayan mağdurenin ne yaptığını, ne düşündüğünü tespit etmek mümkün değildir. Maktülenin Can ile birlikte olmak için çıkardığı çamaşırını kendisinin giymesi ve hayatta yaşadığı olumsuzlukları etkisi ile atlamış olma ihtimalinin de varlığını bu davada düşünmek gerekmektedir." (*Radikal*, 2015) Türkiye'de toplumsal cinsiyet temelli şiddet davalarını yakından izleyen herhangi biri için bu ifadeler maalesef şartırtıcı değil. Özgecan hayatta kalsaydı ve Suphi Altındöken ile diğer iki zanlı

yargılansaydı hangi akıldışı açıklamalarla beraat ettirilmeye çalışılacaklarını tahmin etmek zor değil.

Feminist hareketin toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadelesi; failleri canileştiren, sapkınlaştıran, patolojikleştiren söylemlerin eleştirisini de içermiştir. Şiddetin kaynağının işsizlik, alkol veya psikolojik sorunlarda değil eril tahakkümde aranmasını gerektiğini söylemiştir. Şiddetin feminist kavramsallaştırmasının eskisinden daha yaygın olarak benimsendiğini gösterir biçimde, Özgecan Aslan cinayetine tepki gösteren kadınların çoğu maruz kaldıkları şiddetin suçlusu ilan edilmeye isyan ediyordu. Kadın hareketi medyanın şiddeti bireyselleştirici “cani katiller” söylemine rağmen, şiddeti sürekli besleyen atarerkil söylemlere işaret etti. Neredeyse kadın cinayetleriyle aynı sıklıkta gündeme gelen eşitlik karşıtı ve kadın düşmanı söylemlerin şiddetle ilişkisi kuruldu. İdam cezası ve hadım etme taleplerine, pembe otobüs nidalarına yalnızca feministler değil muhalif kesimlerin çoğu hızlı biçimde cevap verebildi. Feminist hareket bundan sonra da patolojik fail, kurban mağdur ve ağır cezalar üçlüsünden oluşan söylemlere karşı şiddeti üreten toplumsal süreçlere dikkat çekmeye, ağır cezalar yerine erkeklik kültürünün dönüşümü için uğraşmaya, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamaya devam edeceğini gösteriyor.

Özgecan Aslan eylemlerinin göz ardı edilmemesi gereken başka bir özelliği ise Gezi eylemleriyle olan benzerliği idi. Ezgi Başaran(2015)’ın Özgecan Aslan eylemlerini Gezi eylemlerinden ilhamla “kadınların haysiyet ayaklanması” olarak tanımlaması boşuna değildi. Gezi eylemlerinde olduğu gibi bu eylemlerde de kadınlar spontane biçimlerde bir araya geldiler, eylemlerin çoğunun gidişatı belli değildi, önceden belirlenmiş sloganlar atılmıyordu ve alışlagelmiş eylem kitlesinden çok daha geniş ve çeşitli bir kalabalığın öfke patlaması açıkça kendini gösteriyordu. Öfke patlaması yalnızca sokakta değildi, sosyal medyadaki tepkilerde de kolayca gözlemlenebiliyordu. Fakat bence bu kitlesellik ve yaygınlık feminist hareketin alışık olduğu bir şey değildi. Feminist hareketin benimsediği politik stratejilerin üzerindeki etkisinin yadsınamayacağı bu kadın ayaklanması, feminist hareketin beklediğinden ve karşılayabileceğinden daha geniş bir yaygınlığa ve feminist söylemlerle sınırlarlandırılmayacak bir söylemsel çeşitliliğe yol açtı. Pek çok feministin bir kadın eyleminde yazının başında aktardığım manzarayla karşılaşmaktan hoşlanmayacağını tahmin ediyorum. Böylesi alışılmadık manzaralar karşısında irkilmek yerine, manzaranın içerdiği eklemlemelerin olanakları üzerine düşünmenin daha iyi olacağını düşünüyorum. Feministlerin kadın eylemlerine yalnızca kadınların katılması mücadelesi, bugün büyük ölçüde başarıya ulaşmış olsa da, kimlerin “kadın” olduğu sorusunun yarattığı tazyik altında yeniden biçimleniyor. Özgecan Aslan eylemleri gibi belirli bir eylem komitesinin olmadığı, önceden belirlenen

sloganların atılmadığı, olayların akışının önceden belirlenen çerçeveden taşıdığı eylemlerde, erkekleri dışarıda tutacak sınır da dâhil olmak üzere keskin sınırlar çekmek çok daha zor olacak ve şimdiye kadar benimsenen yöntemlerin yeniden gözden geçirilmesini gerektirecek gibi görünüyor.

Bu kadın ayaklanmasının Türkiye’de feminist hareket açısından kritik bir öneme sahip olduğunu düşünüyorum. Özgecan Aslan eylemleri; kadınların, özellikle de genç kadınların hayatlarını kuşatan eril şiddeti kabul etmediklerini gösteren bir kırılma anı yarattı ve uzun erimde gerçekleşecek toplumsal dönüşümlerin tohumlarını içinde taşıyor. Eylemlerdeki beklenmedik bir araya gelişlerin sonuçlarına açık olabilmek, feminist hareketin bu kırılmanın yarattığı devinimin gerisinde kalmaması için önemli. Gezi eylemlerinde feministlerin cinsiyetçi sloganlara müdahalesi böylesi beklenmedik bir araya gelişlerin dönüştürücü potansiyellerine güzel bir örnek oluşturmuştu. Özgecan eylemlerinde, “Türkiye uyuma kadınına sahip çık!” gibi kadın kelimesini iyelik eksiz kullanamayan sloganlara karşı atılan “kimsenin namusu olmayacağız”, “kadın, yaşam, özgürlük” sloganlarının hemen benimsendiğini gördüm. “Biz bu alanda yıllardır varız ve doğrusunu biz biliriz” tavrı takınmadan sunulan alternatifler, karşı çıkılan şeyin içerdiği çelişkiyi yaratıcı biçimlerde ifşa etmek, feminizmin farklı oluşlarla bir araya gelmesini kolaylaştırabilir. Beren Saat’in son derece samimi ve “orada bir yerlerde şiddet gören kadınlarımızı koruyalım” içerikli alışıldık ünlü mesajlarına benzemeyen tweet’i, kadınların şiddeti ne kadar yakından ve sistematik biçimde deneyimlediklerini birbirleriyle ve herkesle korkmadan paylaşabilmelerinin yolunu açtı. #sendeanlat gibi sosyal medya kampanyaları yoluyla kadınların şiddete karşı ördükleri dayanışma ağları yeni biçimler kazandı. Dahası şiddetin korkmadan anlatılmasının, yukarıda sözünü ettiğim mağduru failleştirici söylemlere karşı çıkmanın sahici yollarından biri olduğunu bir kere daha gördük.

Gezi eylemlerindeki çeşitliliğe, öngörülemezliğe ve “kitleliliğe” sol-sosyalist çizgideki örgütlerin ilk anda tepki verememelerinin ve sonrasındaki tepkilerinin yetersiz kalmasının nedenlerinden biri de bu örgütlerin benimsedikleri hiyerarşik yapılanmanın ve eylem biçimlerinin Gezi’yle uyumsuzluğu. Oysa bu yazıda kısaca özetlemeye çalıştığım gibi feminist örgütlenme biçiminin yataylığı, esnekliği, yaratıcı eylem biçimlerine açıklığı ve benimsediği söylemsel stratejiler böylesi bir hareketle uyumlu olabilecek özelliklere sahip. Gezi eylemlerini de, Özgecan Aslan’ın katledilmesinden sonraki eylemleri de uzun erimli etkisi olmayan anlık toplumsal patlamalar olarak görmek mümkün. Diğer seçenekse bu eylemlerde toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürebilmek ve eril şiddeti sonlandırmak için yeni dayanışma biçimlerinin ipuçlarını yakalamak.

Sonnotlar

¹ Şunu belirtmeliyim ki bu yazı feminist hareketin yakın dönemine ilişkin kapsamlı bir çözümleme sunma amacını taşıyor ve böylesi kapsamlı bir çözümlemenin deşinebileceği konuların pek azına değiniyor. Türkiye’deki kadın hareketinin yakın dönemine ilişkin kapsamlı bir analiz için bkz. Sancar (2011).

² Bu yapıların feministler ağısından sorunsuz olduğunu söylemek doğru olmaz. Benim de içinde bulunduğum birçok feminist grup hiyerarşisiz bir örgütlenme nasıl olmalı sorusuyla fazlasıyla cebelleşti, hatta bu sorunun etrafında şekillenen tartışmalar sonucunda çözülmeye doğru gitti. Jo Freeman’ın 1972 tarihli “Yapısızlığın Tiranlığı” makalesi, feminist hareketin anti-hiyerarşik örgütlenmeyi benimsediği 1970’li yıllardan beri bu sorunla cebelleştiğini göstermektedir.

³ Uzun soluklu mücadele terimini, Aldıkaçtı Marshall (2013)’ın feminist hareket çözümlemesinden esinlenerek kullanıyorum.

⁴ Milliyet Gazetesi’nde yayımlanmış olan “Onun İçi Pisti” başlıklı haber, bu tip bir canileştirmenin açık bir örneğini sunuyor (*Milliyet*, 2015).

Kaynakça

Aldıkaçtı Marshall G (2013). *Shaping Gender Policy in Turkey: Grassroots Women Activists, the European Union, and the Turkish State*. Albany: State University of New York Press.

Başaran E (2015). Kadınların Haysiyet Ayaklanmasında Erkekliđi Yargılama Zamanı. *Radikal*, 16 Şubat. Son erişim tarihi 21/04/2015.

Freeman J. Yapısızlığın Tiranlığı. <http://feministbiz.blogspot.com.tr/p/metinler.html>. Son erişim tarihi, 21/04/2015

Milliyet (18/02/2015). Katili akrabaları anlattı: ‘Onun içi pisti’. Son erişim tarihi, 21/04/2015.

Radikal (16/02/2015). Mahkemeden kadın cinayeti kararı: Selamlaştığı erkekle alkol aldı! Son erişim tarihi, 21/04/2015.

Sancar S (2011). Türkiye’de Kadın Hareketinin Politđiđi: Tarihsel Bađlam, Politik Gündem ve Özgünlükler. İçinde: S Sancar (der) *Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar*. Prof. Dr. Nermin Abadan Unat’a Armađan, Cilt I, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 53-109.

